

Opinia perspektywiczna Komitetu Regionów „Czynniki powodzenia lokalnych i regionalnych strategii antycypowania i towarzyszenia restrukturyzacji”

(2007/C 305/07)

KOMITET REGIONÓW KIERUJE NASTĘPUJĄCE ZALECENIA:

- Istotne jest uznanie procesów restrukturyzacyjnych w miastach i regionach za stałe zjawisko towarzyszące naszemu życiu społeczno-gospodarczemu. Restrukturyzację należy traktować jako szansę na rozwiązanie istniejących i przyszłych problemów gospodarczych;
- KR zaleca, by na terenie całej Unii Europejskiej organizacje niezależne od podmiotów zaangażowanych w ten proces prowadziły ciągły monitoring tych procesów. Unia Europejska oraz państwa członkowskie powinny zachęcać do tworzenia partnerstwa na szczeblu lokalnym i regionalnym pomiędzy władzami administracyjnymi, podmiotami gospodarczymi i partnerami społecznymi, propagując w ten sposób współpracę na rzecz rozwoju lokalnego w zglobalizowanym świecie, zwłaszcza na obszarach peryferyjnych, na których istnieje zagrożenie utraty dziedzictwa kulturowego.
- Restrukturyzacja w ujęciu regionalnym i lokalnym musi zagwarantować realizację celów zgodnych z polityką UE, czyli zagwarantować konkurencyjność oraz innowacyjność, z zachowaniem wysokiego poziomu zatrudnienia gwarantującego odpowiedni poziom życia obywateli UE. Współczesny proces restrukturyzacji powinien być jednocześnie wstępem do procesu modernizacji zmierzającego do stworzenia gospodarki zorientowanej na przyszłość, opartej na wiedzy oraz innowacyjności. Nie da się osiągnąć tego celu bez zwiększania inwestycji w kapitał ludzki.
- Zintegrowane podejście do restrukturyzacji obszarów wiejskich gwarantuje, a przynajmniej powinno gwarantować, zapewnienie minimalnego poziomu dostępności do usług użyteczności publicznej o charakterze gospodarczym w celu przyciągnięcia firm i wykwalifikowanych pracowników oraz ograniczenia odpływu ludności. Należy przy tym uwzględnić fakt, że środki z EFRR, EFS i EFRROW służą wspieraniu rozwiązań modernizacyjnych, nie zaś inicjatywom oznaczającym utrzymanie stanu obecnego. Jednym z ważnych instrumentów, które pomagają sprostać najpilniejszym problemom mogącym wynikać z procesów restrukturyzacji, jest Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji.

Sprawozdawca: Witold KROCHMAL, burmistrz Miasta i Gminy Wołów (PL/UEN-EA)

Zalecenia polityczne

KOMITET REGIONÓW

Kontekst społeczno-gospodarczy i polityczny opinii

1. 16 października 2006 r. Komisja Europejska zwróciła się do Komitetu Regionów z wnioskiem o opracowanie opinii perspektywicznej w sprawie skutecznych strategii restrukturyzacyjnych w miastach i regionach Europy. Zdaniem Komisji opinia Komitetu będzie stanowić istotny wkład w wypracowanie podejścia Komisji do procesów restrukturyzacyjnych niezbędnych w gospodarce europejskiej.

2. Obecnie Unia Europejska znajduje się w okresie głębokich przemian gospodarczych polegających na restrukturyzacji całych gospodarek regionów i miast. W związku z tym przed władzami lokalnymi i regionalnymi stoi kolejne wyzwanie, które muszą podjąć, by zachować równowagę społeczno-gospodarczo-ekologiczną.

3. Restrukturyzację należy traktować jako szansę na rozwiązanie istniejących i przyszłych problemów gospodarczych oraz łagodzenie i eliminowanie ich negatywnych skutków. Ze względu na bliski kontakt z lokalną rzeczywistością oraz umiejętność adekwatnej, szybkiej i elastycznej reakcji, szczebel regionalny i lokalny może być najbardziej skuteczną płaszczyzną wdrażania strategii restrukturyzacji, szczególnie gdy procesy te nie służą rozwiązaniu problemów strukturalnych.

4. Restrukturyzacja w ujęciu regionalnym i lokalnym musi zagwarantować realizację celów zgodnych z polityką UE, czyli zagwarantować konkurencyjność oraz innowacyjność, z zachowaniem wysokiego poziomu zatrudnienia gwarantującego odpowiedni poziom życia obywateli UE.

5. Wyzwania te dotyczą szczególnie regionów oraz miast, ponieważ władze lokalne mają znaczne możliwości w zakresie przełożenia strategicznych wytycznych na konkretne działania oraz mobilizowania lokalnych podmiotów społecznych i gospodarczych do podjęcia takich działań.

6. Celem niniejszej opinii jest wniesienie wielu elementów do debaty na temat współczesnych procesów restrukturyzacji — w ujęciu lokalnym i regionalnym — które stały się ciągłym i nieuniknionym procesem towarzyszącym stale naszemu życiu społeczno-gospodarczemu.

7. Głównymi przyczynami restrukturyzacji, które władze lokalne, regionalne oraz państwowe muszą zwalczać i w miarę możliwości również przewidywać i antycypować, są:

- rozszerzanie procesu globalizacji,
- kwestia bezpieczeństwa i walka z terroryzmem,
- kwestie energii i zmian klimatycznych,
- otwarcie gospodarek światowych na handel międzynarodowy,

- rozwój rynku wewnętrznego UE,
 - wprowadzanie nowych innowacyjnych technologii,
 - podwyższanie standardów w zakresie ochrony środowiska,
 - wzrost znaczenia usług użyteczności publicznej,
 - zmiany popytu konsumentów.
8. Procesy restrukturyzacyjne mogą być prowadzone na różnych poziomach oraz w różnych obszarach:
- na poziomie międzysektorowym,
 - na poziomie sektorowym,
 - na poziomie przedsiębiorstwa.
9. Bez względu na podejście branżowe i sektorowe procesy restrukturyzacji prowadzone są głównie w ujęciu lokalnym. Wynika to z tego, że społeczności lokalne i regionalne są najbardziej dotknięte skutkami tych procesów.
10. Ze względu na tempo występujących czynników wymuszających restrukturyzację, bardzo często są to procesy nagłe, polegające na szybkim dostosowaniu przedsiębiorstw do wymogów zglobalizowanej gospodarki oraz zmieniającego się rynku konsumentów.
11. W wyniku wzrastającej globalizacji gospodarki coraz większego znaczenia nabierają kryzysy o charakterze koniunkturalnym lub niewystarczająca konkurencyjność przedsiębiorstw czy sektorów. Są one trudne do przewidzenia i poprzez swoją częstotliwość mogą poważnie wpłynąć na strukturę gospodarczą regionu.
12. Z tego samego powodu jesteśmy coraz częściej świadkami zjawiska delokalizacji, rozumianego jako nagłe przeniesienie działalności gospodarczej z jednego regionu do drugiego. Te niespodziewane decyzje opierają się na kryteriach strategicznych, finansowych oraz kryteriach związanych z kosztami czynników produkcji itp., lecz w niektórych wypadkach sprzyjają im zachęty ze strony regionów i polityka przyciągania inwestycji.
13. Taki sposób restrukturyzacji — na gorąco, pomimo istniejących w wielu krajach solidnych instrumentów prawnych oraz profesjonalnych kadr, nie daje satysfakcjonujących efektów. Proces taki nie jest w stanie zapobiec głębokim, negatywnym zmianom socjalnym ani terytorialnym i prowadzi do uprzywilejowania krótkotrwałych rozwiązań ze szkodą dla bardziej trwałych i stabilniejszych rozwiązań. Efektem takich działań są często poważne problemy społeczne oraz terytorialne. Korzyści dla przedsiębiorstw wynikające z delokalizacji wiążą się często z poważnymi cięciami dla regionów, z których się przenoszą.
14. Wyzwaniem nie jest zahamowanie nieuchronnego procesu zmian strukturalnych, lecz jego zaakceptowanie, i to w taki sposób, aby regiony i gminy jak najdłużej były chronione przed jego negatywnymi konsekwencjami i aby stwarzać dla nich długoterminowe możliwości.

15. Radykalna restrukturyzacja dotknęła w szczególności państwa, które przystąpiły do UE w 2004 i w 2007 roku. Wynikało to w dużej części z różnego poziomu rozwoju gospodarczego oraz postępu w dziedzinie nowych technologii i innowacyjności w państwach UE-27. W wielu wypadkach osiągnięto oczekiwane efekty gospodarcze, natomiast nie uniknięto negatywnych następstw społecznych wynikających głównie z krótkiego okresu realizacji procesów.

16. Ze względu na ciągłość występowania procesów restrukturyzacji, niezbędna jest ich analiza w krajach dawnej UE-15 z wykorzystaniem metody antycypacji jako sposobu umożliwiającego wczesne rozpoznanie zbliżających się trudności i tym samym częściowe wyeliminowanie lub zmniejszenie negatywnych skutków restrukturyzacji.

17. Powodzenie procesu restrukturyzacji, zwłaszcza antycypacja problemów, zależy w dużej mierze od dialogu pomiędzy przedsiębiorstwem, trzecim sektorem, pracownikami oraz ich organizacjami (np. związkami zawodowymi), władzami lokalnymi bądź regionalnymi, wyższymi uczelniami i instytucjami badawczymi oraz instytucjami z obszaru administracji, takimi jak agencje rozwoju regionalnego. Bardzo często od jakości tego dialogu zależy efekt i sukces procesu restrukturyzacji.

18. Szczególną rolę w procesie należy przypisać władzom lokalnym i regionalnym. Możemy wyróżnić trzy typy działań w wypadku zbliżającej się restrukturyzacji:

- wzmocnienie i, tam gdzie to konieczne, zróżnicowanie lokalnego pasma ekonomicznego i socjalnego oraz infrastruktury,
- działania na rzecz utrzymania głównych pracodawców oraz wzmocnienia MŚP jako źródła zatrudnienia,
- rozwinięcie atrakcyjności regionu, miasta bądź gminy.

Działania te, podobnie jak proces restrukturyzacji, wymagają odpowiednich danych statystycznych zasobów informacji oraz specjalnej strategii ich gromadzenia i dzielenia się nimi ze wszystkimi uczestnikami procesów restrukturyzacji.

19. Polityka informacyjna powinna zwracać szczególną uwagę na MŚP, które ze względu na swoją specyfikę mogą mieć utrudniony dostęp do zasobów informacji umożliwiających przewidywanie zmian na rynku.

20. Sektor MŚP zasługuje na specjalną ochronę zarówno w trakcie procesu restrukturyzacji, jak i w okresie przewidywanych zmian. To właśnie na tych etapach najbardziej potrzebna jest interwencja, by wzmocnić i rozwinąć kompetencje oraz zdolności kierownicze, organizacyjne i strategiczne sprzyjające wzrostowi MŚP poprzez wyjście poza tradycyjny model oparty na rodzinie założycielskiej przedsiębiorstwa oraz poprzez wprowadzenie systemu kontroli i zarządzania odpowiedniego do poziomu globalnej konkurencji. Analizowane przykłady pokazują, że najbardziej sprawdziła się strategia stosunków podwykonawczych, ale tylko w wypadkach, gdy udało się przekroczyć zwykłą wymianę rynkową i doprowadzić do współpracy part-

nerskiej przedsiębiorstw lub współpracy firm w sieci, zwłaszcza na poziomie regionalnym.

Wnioski

21. Przeanalizowane procesy restrukturyzacji pokazują, że nie ma jednego podejścia do takiego procesu — zależy ono w dużym stopniu od kategorii samorządu (region, miasto, gmina), branży gospodarczej, charakteru obszaru zarówno pod względem położenia (obszary peryferyjne) i zagospodarowania (rolnicze, przemysł lekki, przemysł ciężki), jak i stopnia rozwoju gospodarczego państwa, w którym znajduje się obszar restrukturyzowany.

22. Współczesny proces restrukturyzacji powinien być jednocześnie wstępem do procesu modernizacji zmierzającego do stworzenia gospodarki zorientowanej na przyszłość, opartej na wiedzy oraz innowacyjności. Nie da się osiągnąć tego celu bez zwiększania inwestycji w kapitał ludzki poprzez lepszą edukację i podnoszenie umiejętności. Do tego niezbędne są skuteczne i wydajne inwestycje działające na regionalnym lub lokalnym rynku pracy, które będą w stanie odpowiedzieć z wyprzedzeniem na wyzwania stawiane przez gwałtowny proces restrukturyzacji gospodarczej i społecznej.

23. Rozszerzenie i podniesienie poziomu inwestycji w kapitał ludzki oraz dostosowanie edukacji i szkoleń do nowych wymagań w zakresie kwalifikacji, będących wynikiem wprowadzonego procesu restrukturyzacji, wiąże się z dodatkowymi kosztami. Niezbędne są odpowiednie mechanizmy w celu zapewnienia, że koszty te zostaną poniesione zarówno przez przedsiębiorstwa, organy publiczne, jak i osoby fizyczne. Szczególne wsparcie powinno przyspać kompleksowym strategiom szkoleń, zapewniającym kwalifikacje wymagane w gospodarce opartej na wiedzy i innowacyjności. Wymiana doświadczeń oraz współpraca partnerska pomiędzy regionami i miastami w dziedzinie edukacji i szkoleń są niezbędne dla efektywnego przebiegu tych procesów.

24. Jak pokazują wyżej przytoczone przykłady, działania z zakresu inwestycji w kapitał ludzki są niezwykle ważne w procesach restrukturyzacji i regeneracji obszarów miejskich i wiejskich. Są podstawowym zadaniem instytucji zaangażowanych w proces restrukturyzacji na poziomie lokalnym. Zagadnienia z zakresu mobilności zawodowej i gospodarczej oraz dopasowanie podaży i popytu na rynku pracy na poziomie lokalnym mają zasadniczy wpływ na skuteczność realizowanych procesów restrukturyzacyjnych. Wspieranie mobilności osób poszukujących pracy, osób zagrożonych bezrobociem, a zwłaszcza pracowników o niskich kwalifikacjach, powinno odbywać się poprzez świadczenie indywidualnych usług w zakresie poszukiwania pracy, stażów zawodowych oraz szkoleń mających zapewnić dostosowanie umiejętności osób poszukujących pracy oraz osób zagrożonych bezrobociem do potrzeb lokalnego rynku pracy. Ma to szczególne znaczenie w wypadku młodzieży, dla której znalezienie pracy jest wyjątkowo trudne.

25. Płynne przejście od kształcenia do pracy na obszarach podlegających procesom restrukturyzacji ułatwiają przedsięwzięcia wynikające z założeń Europejskiego Działania na rzecz Młodzieży. Obejmują one doradztwo zawodowe, pomoc w uzupełnieniu wykształcenia i dostęp do odpowiednich szkoleń.

26. Takie działania powinny przeciwdziałać niekorzystnym zmianom na obszarach miejskich i wiejskich, takim jak np. wyludnianie się obszarów wiejskich, które stanowi problem nie tylko ze względu na ryzyko zatracenia zdolności funkcjonowania wiejskiej społeczności lokalnej jako gminy, z czym z kolei wiąże się utrata wartości kulturowych, tradycji i specyfiki lokalnej, lecz również ryzyko utraty równowagi hydrogeologicznej. Te procesy udaje się zatrzymać najbardziej efektywnie i skutecznie poprzez działania wspierane przez EFOR (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego), EFS (Europejski Fundusz Społeczny) oraz EFRROW (Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich). Zintegrowane podejście do restrukturyzacji obszarów wiejskich gwarantuje, a przynajmniej powinno gwarantować zapewnienie minimalnego poziomu dostępności do usług pożytku ogólnego o charakterze gospodarczym w celu przyciągnięcia firm i wykwalifikowanych pracowników oraz ograniczenia odpływu ludności. Należy przy tym uwzględnić fakt, że środki z EFRR, EFS i EFRROW służą wspieraniu rozwiązań modernizacyjnych, nie zaś inicjatywom oznaczającym utrzymanie stanu obecnego.

27. Jednym z ważnych instrumentów, które pomagają sprostać najpilniejszym problemom mogącym wyniknąć z procesów restrukturyzacji, jest Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji. Oferuje on krótkoterminowe wsparcie regionom dotkniętym delokalizacją działalności gospodarczej spowodowaną przez globalizację. Komitet Regionów z zadowoleniem przyjmuje utworzenie tego instrumentu i zaleca zwiększenie jego budżetu do 1 mld EUR rocznie. Komitet oczekuje, że pierwszy raport roczny w sprawie wyników uzyskanych przez Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji w 2007 r. (raport ma się ukazać w 2008 r.) zbada dokładnie, czy kryteria interwencji zawarte w art. 2 rozporządzenia (WE) 1927/2006 pozwalają na prawidłową realizację zadań funduszu. Ponadto Komitet proponuje wniesienie swojego wkładu do przyszłej dyskusji na temat ewentualnego przeglądu tych kryteriów.

28. W wyniku procesów restrukturyzacji wiele obszarów coraz bardziej uzależnia się od turystyki. Zintegrowane podejście z wykorzystaniem zasobów naturalnych i bogactwa kulturowego jest w takim wypadku ukierunkowane na jakość, a jego głównym celem jest zadowolenie konsumentów. Elementem niezbędnym do osiągnięcia sukcesu w tych procesach jest rozwój komunikacji poprzez przyłączenie restrukturyzowanego obszaru do głównych sieci krajowych i europejskich oraz wykorzystanie nowych technologii, w tym szerokopasmowego internetu, do szeroko rozumianej łączności, a także właściwe środki w zakresie kształcenia i szkolenia.

29. Właśnie bogactwo kulturowe oraz zasoby naturalne powinny stać się głównymi instrumentami wykorzystywanymi w procesach. Czasami stanowią one główne atuty restrukturyzacji, zwłaszcza na obszarach peryferyjnych o małej gęstości zaludnienia. Umożliwiają one dynamiczny rozwój turystyki, która staje się dźwignią rozwoju lokalnego.

30. Około 60 % ludności UE mieszka na obszarach miejskich liczących ponad 50 tys. ludności. To w miastach i na obszarach miejskich zlokalizowana jest większość miejsc pracy, przedsiębiorstw, wyższych uczelni i innych instytucji życia społeczno-gospodarczego. Obszary te stwarzają nie tylko szanse, ale i zagrożenia. Procesy restrukturyzacyjne przeprowadzane w miastach europejskich obejmują — oprócz działań związanych ściśle z gospodarką — działania z zakresu szeroko rozumianej rewitalizacji obszarów miejskich.

31. Jak pokazują przykłady, tylko kompleksowe rozwiązanie problemów gospodarczych, społecznych i przestrzennych przynosi efekty oczekiwane przez mieszkańców, władze miejskie oraz UE. Na obszarach miejskich łatwiej jest znaleźć partnerów dla procesu restrukturyzacji, ale tylko zachowanie partnerstwa publiczno-prywatnego, jak również współpraca z trzecim sektorem i zastosowanie różnych źródeł finansowania doprowadziło do pozytywnego zakończenia procesu.

32. Miasta, które utrzymują dominującą pozycję w regionach, np. ze względu na wielkość bądź historię, przyjęły strategię odnowy jako siły napędowej regionu. Dzisiaj ich pozycja pozwala wspomagać procesy restrukturyzacyjne w całym regionie, zarówno poprzez partnerstwo bezpośrednie, jak i poprzez instytucje zlokalizowane w danym mieście.

33. Podjęte działania w zakresie zwiększania konkurencyjności i promowania przedsiębiorczości, innowacji oraz rozwoju usług pozwoliły przyciągnąć i utrzymać siłę roboczą o wysokich kwalifikacjach. Poprawiło to w znaczny sposób poziom i zakres usług dla mieszkańców. Odpowiednie planowanie, projektowanie i utrzymanie przestrzeni miejskich wpłynęło na zmniejszenie przestępczości w miastach, co uatrakcyjniło ulice, parki i place zabaw. Otoczenie miejskie wysokiej jakości jest niezbędnym elementem skutecznego procesu restrukturyzacji ze względu na gwarancję atrakcyjnego miejsca do pracy, życia oraz inwestowania.

34. Praktyka pokazuje, że miasta, które w swoich działaniach przyjęły zasadę tworzenia klastrów, w znaczny sposób zwiększyły swoją konkurencyjność. Relacje pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi powinny być utrzymane na odpowiednim poziomie poprzez zapewnianie równości szans pod względem warunków rozwoju, dzięki czemu zmniejszane są różnice między obszarami miejskimi a wiejskimi.

35. Zróżnicowane podejście do procesów restrukturyzacji w ujęciu terytorialnym powinno być monitorowane przez sieci skupiające obszary o podobnych rodzajach restrukturyzacji (sieć regionów peryferyjnych, sieć regionów górniczych).

36. Ważne jest również, aby podmioty będące partnerami procesu restrukturyzacji miały zwiększony dostęp do źródeł finansowania. Powinny to być — oprócz dotacji i dostępnych funduszy europejskich — takie środki jak gwarancje bankowe, wzajemne gwarancje, pożyczki i mikrokredyty. Europejski Bank Inwestycyjny i Europejski Fundusz Inwestycyjny mają tu do odegrania dużą rolę.

37. Nie istnieje jeden model restrukturyzacji gwarantujący ostateczny sukces. Pomimo różnorodności procesów restrukturyzacyjnych można jednak wskazać pewne cechy, które są charakterystyczne dla procesów zakończonych pozytywnie:

- stałe monitorowanie procesów gospodarczych w celu wcześniejszej antycypacji restrukturyzacji;
- antycypacja nieograniczająca się tylko do przewidywania i prognozowania, lecz budująca prawdopodobne scenariusze i przygotowująca do ich realizacji;
- obecność zorganizowanego dialogu społecznego i obywatelskiego, w tym przepływu informacji pomiędzy uczestnikami procesu restrukturyzacji;
- istnienie struktur łączących instytucje akademickie, naukowo-badawcze, przemysł oraz władze administracyjne na każdym poziomie;
- istnienie wysokiej jakości, łatwo dostępnej struktury edukacyjnej i szkoleniowej;
- regularna publiczna ocena jakości, efektywności oraz skutków realizowanych działań;
- istnienie zdywersyfikowanych źródeł finansowania procesów restrukturyzacji, które powinny obejmować wszystkie zainteresowane podmioty, co prowadziło do większej efektywności działań;
- zdolność regionu bądź miasta do prowadzenia polityki terytorialnej umożliwiającej podtrzymanie zdolności podmiotów lokalnych do produkowania towarów i świadczenia usług oraz ich dystrybucji;
- świadomość społeczności lokalnej w zakresie konieczności ciągłych zmian, wyrażająca się w tożsamości regionalnej lub lokalnej. Zagwarantuje to zintegrowane podejście do rozwoju zrównoważonego pod względem ekonomicznym, społecznym i ekologicznym, co stanowi dodatkowy czynnik przyciągający nowe inwestycje;
- wysoce proaktywna postawa władz regionalnych i lokalnych, oparta na zdolnościach przywódczych i dostępności instrumentów związanych z konkurencją oraz instrumentów finansowych;
- odpowiedni projekt, dostosowany do rzeczywistości i wszechstronny, łączący różne aspekty, z uwzględnieniem każdego przypadku: rozwój gospodarczy, edukacja, integracja społeczna, kultura, urbanistyka itp.

Zalecenia Komitetu Regionów

38. Istotne jest, by Komisja Europejska uznała procesy restrukturyzacyjne w miastach i regionach za stałe zjawisko towarzyszące naszemu życiu społeczno-gospodarczemu.

39. Komitet wzywa władze lokalne i regionalne do rozwinięcia na swoich obszarach rzeczywistych działań antycypacyjnych uwzględniających monitoring, wspieranie istniejącej gospodarki oraz ujęcie w strategiach regionalnych i lokalnych działań w tym zakresie, opartych na projektach o szerokim zasięgu, wspólnych dla miast i regionów.

40. W związku z tym zaleca, by na terenie całej Unii Europejskiej organizacje niezależne od podmiotów zaangażowanych w ten proces prowadziły ciągle monitoring tych procesów, obejmujący w ujęciu geograficznym oraz przedmiotowym przedsiębiorstwa, partnerów społecznych oraz społeczności lokalne i regionalne. System powinien uwzględniać analizy zmian społeczno-gospodarczych na poziomach krajowym, regionalnym i lokalnym, z uwzględnieniem obszarów wiejskich, peryferyjnych i górskich, oraz analizować przyszłe tendencje gospodarcze na rynku pracy.

41. Zaleca publikowanie zbioru dobrych praktyk w zakresie restrukturyzacji w celu wykorzystania ich w innych regionach i miastach Unii Europejskiej. Publikacje takie powinny być uporządkowane według typów obszarów o podobnych rodzajach restrukturyzacji: regiony rolnicze, regiony peryferyjne, regiony o przemyśle ciężkim (górnictwo), lekkim (włókiennictwo), tereny miejskie.

42. Unia Europejska oraz państwa członkowskie powinny zachęcać, poprzez wykorzystanie instrumentów finansowych, do tworzenia partnerstwa na szczeblu lokalnym i regionalnym pomiędzy władzami administracyjnymi, podmiotami gospodarczymi i partnerami społecznymi, propagując w ten sposób współpracę na rzecz rozwoju lokalnego w zglobalizowanym świecie. Ułatwi to znacznie antycypację procesów restrukturyzacyjnych.

43. Wzywa Komisję Europejską i państwa członkowskie do zwrócenia szczególnej uwagi na elastyczność unijnych mechanizmów finansowania, a zwłaszcza Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), w celu zapewnienia dostępności środków pozwalających szybko reagować na sytuacje pojawiające się nagle i bez ostrzeżenia. W takich przypadkach występuje bezpośrednia potrzeba finansowania inkubatorów, działań związanych z zatrudnieniem, pomocy i poradnictwa dla nowo powstałych przedsiębiorstw oraz ukierunkowanego szkolenia. Prawdopodobieństwo, że osoba, która utraciła miejsce pracy w wyniku restrukturyzacji, znajdzie nową pracę jest największe w ciągu pierwszych trzech miesięcy od momentu zwolnienia, a następnie zmniejsza się zdecydowanie. Mechanizmy stosowania różnych instrumentów wspólnotowych powinny zatem brać pod uwagę wspomnianą potrzebę natychmiastowego reagowania. Wśród środków szybkiego reagowania na ewentualne negatywne konsekwencje restrukturyzacji powinna znaleźć się pomoc pozwalająca zaspokoić najpilniejsze potrzeby osób, których dotyczy ta sytuacja (mieszkanie, związane z opieką zdrowotną, doradztwem, itp.). Osoby dotknięte procesami restrukturyzacji potrzebują wsparcia społecznego umożliwiającego im podjęcie nowej działalności i dostosowanie się do restrukturyzacji.

44. Zaleca wykorzystanie położenia transgranicznego niektórych regionów i miast w procesach restrukturyzacyjnych i wzywa do usunięcia wszystkich przeszkód proceduralnych blokujących przepływ siły roboczej i kapitału oraz utrudniających restrukturyzację.

45. Zaleca Komisji Europejskiej zintegrowane podejście do finansowania procesów restrukturyzacyjnych w ramach funduszy strukturalnych UE, które umożliwi rozwiązywanie zarówno problemów gospodarczych, jak i społecznych przy jednoczesnym realizowaniu strategii Unii.

46. Wzywa państwa członkowskie do likwidacji barier prawnych oraz innych utrudnień w tworzeniu partnerstw publiczno-prywatnych (PPP), które aktywnie i skutecznie mogą wspierać procesy restrukturyzacji.

47. Zaleca Komisji Europejskiej oraz innym instytucjom współfinansującym procesy restrukturyzacji zwiększenie nadzoru nad efektywnością wydawanych środków, zwłaszcza w zakresie tzw. projektów miękkich finansowanych z EFS.

48. Wzywa Unię Europejską do uwzględniania — w obecnych oraz nowo opracowywanych kierunkach polityki — aspektów związanych z procesami restrukturyzacyjnymi: od etapu ich antycypacji, aż do ich zakończenia.

49. Wzywa państwa członkowskie do stosowania instrumentów finansowych zgodnych z prawem UE w stosunku do

podmiotów procesu restrukturyzacji, zwłaszcza na obszarach peryferyjnych, na których istnieje zagrożenie utraty dziedzictwa kulturowego lub tożsamości lokalnej bądź regionalnej, oraz tam, gdzie restrukturyzacja dotyczy sektora MSP, dla którego proces ten jest wyjątkowo trudny.

50. Oczekuje, że Komisja zasięgnie jego opinii, gdy wytyczne wspólnotowe dotyczące pomocy państwa w celu ratowania i restrukturyzacji zagrożonych przedsiębiorstw, które mają wygasnąć w październiku 2009 r., będą musiały zostać poddane przeglądowi w latach 2007-2008.

51. Zaleca zwłaszcza państwom członkowskim i wszystkim podmiotom uczestniczącym w procesie restrukturyzacji dbanie o zachowanie tradycji i kultury lokalnej, która może być również atutem w obecnych lub przyszłych przemianach restrukturyzacyjnych.

52. Zaleca wykorzystanie nowej inicjatywy Komisji Europejskiej „Regiony na rzecz zmian gospodarczych” oraz tworzących się w ramach tej inicjatywy sieci miast i regionów, współfinansowanych przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, do antycypacji procesów restrukturyzacji oraz upowszechniania dobrych praktyk w zakresie dostosowania regionów i miast do zmian związanych z globalizacją.

53. Zaleca Komisji zwracanie szczególnej uwagi na stosowanie zachęt regionalnych w procesach delokalizacji.

Bruksela, 11 października 2007 r.

Przewodniczący
Komitetu Regionów
Michel DELEBARRE

ZAŁĄCZNIK

Krótkie streszczenie nadesłanych przykładów restrukturyzacji miast i regionów

To, co wydawało się przejściowym kryzysem adaptacyjnym w latach 70. i 80. ubiegłego wieku, stało się powracającym motywem życia społeczno-gospodarczego współczesnej Europy. Przyjęło postać permanentnego przystosowania się przedsiębiorstwa oraz jego otoczenia do zmieniających się wymagań rynkowych, czyli ciągłego procesu restrukturyzacji. Dla celów opinii opracowanej na wniosek Komisji Europejskiej na temat procesów restrukturyzacji w regionach i miastach UE przeanalizowano nadesłane informacje o przebiegu tych procesów oraz inne informacje znajdujące się w licznych dokumentach, natomiast wnioski i zalecenia umieszczono w opinii.

Szkocja, Wielka Brytania — przykład dobrej konkurencji na rynku światowym

W latach 2002-2006 liczba pracowników zatrudnionych w przemyśle zmniejszyła się z 276 000 do 227 000, a produkcja na eksport ogólnie zmniejszyła się o 36 %. Większość firm przeniosła swoją produkcję do nowych krajów UE lub Indii i Chin. Obecnie plan ekonomiczny rozwoju Szkocji FEDS ukierunkowany jest na zagwarantowanie produktywności i konkurencyjności na rynku światowym. Szkockie władze utworzyły program PACE (*Partnership Action for Continued Employment*), który pozwolił wszystkim podmiotom sektora publicznego oraz prywatnego uniknąć masowych zwolnień w sposób aktywny. Restrukturyzacja silnie uderzyła w szkocki rynek pracy, zwłaszcza w przemysł. Jednakże wzrost zatrudnienia w usługach i otoczeniu biznesowym powoduje, że Szkocja rejestruje jeden z najwyższych wskaźników zatrudnienia w UE, a bezrobocie jest najniższe od 30 lat. Poza tym szkocka gospodarka czerpie korzyści z procesów globalizacji. Szkockie banki rozszerzyły swoją działalność za granicą, co wzmocniło ich pozycję wśród konkurencji.

Kraj Basków, Hiszpania — restrukturyzacja regionu oraz miast w nim leżących

W latach 80. przemysł oparty był na sektorze stoczniowym (przemysł hutniczy i metali ciężkich zaczął podupadać). Rząd baskijski, pracodawcy oraz związki zawodowe zdecydowali się na restrukturyzację i unowocześnienie sektorów przemysłu. Utworzono 9 klastrów, które stanowiły 45 % PKB Kraju Basków. Są one do dzisiaj siłą napędową gospodarki. Po 20 latach trwania procesu PKB Kraju Basków znajduje się na 3. miejscu w Europie, za Luksemburgiem i Irlandią. Bezrobocie, które w 1990 r. wynosiło 25 %, obecnie wynosi 4,5 %. Istnieje duży udział kapitału w inwestycjach w zakresie innowacji, z czego 66 % stanowią środki prywatne (średnia w Hiszpanii 48 %, a w Europie 54 %). Proces restrukturyzacji połączony był z rewitalizacją miast regionu, w tym stolicy Bilbao. Ważną rolę w przeprowadzaniu tego procesu odegrała kultura i tożsamość lokalna, co spowodowało, że społeczeństwo w dużej mierze zaakceptowało sam proces.

Kreta, Grecja — od rolnictwa do usług turystycznych

Restrukturyzacja na Krecie, finansowana przez fundusze krajowe i europejskie, opiera się na współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami a ośrodkami badawczymi (Uniwersytet Kreteński, Centrum Badawcze w Heraklionie) i ma na celu przejście ludności z sektora rolnego do sektora usług. Cel ten został osiągnięty tylko w części. Głównym tego powodem była pionowa struktura i odgórny charakter działań. Wzmocniono silne już ośrodki, marginalizując obszary peryferyjne, leżące w głębi wyspy, co zwiększyło jeszcze dystans pomiędzy subregionami i nie przyczyniło się do zwiększenia konkurencyjności.

Miasto Tawira, Włochy

Restrukturyzacja oparta na rewitalizacji spowodowała w efekcie rozwój usług turystycznych i zwiększenie inwestycji w ten sektor, co sfinansowało ochronę dziedzictwa historycznego i architektonicznego, a to z kolei spowodowało dalsze zwiększenie ruchu turystycznego oraz napływ prywatnego kapitału. Proces ten finansowany był z funduszy Piter, Urbcom, Interreg i Proalgarve.

Regiony, Austria

Restrukturyzacja polegająca na przejściu od jednosektorowej gospodarki do wielokierunkowej struktury przemysłu opartej na projektach B+R oraz do sektora turystyki i usług okołobiznesowych. Proces ten jest wspierany intensywnie przez ciągły rozwój możliwości kształcenia i szkolenia zawodowego.

Miasto Porto, Portugalia

Niedawno rozpoczęto restrukturyzację wymuszoną opuszczeniem miasta przez szereg instytucji administracyjnych oraz gospodarczych, które zostały przeniesione do stolicy, regresem demograficznym oraz upadkiem tradycyjnego handlu na rzecz hipermarketów. Celem restrukturyzacji jest aktywizacja centrum miasta, rozwój usług kulturalnych oraz rewitalizacja zasobów mieszkaniowych. W 2004 r. została utworzona inicjatywa PortoVivo, której zadaniem jest przyciągnięcie inwestycji prywatnych do miasta. Ten wielki projekt restrukturyzacji i rewitalizacji przewidziany jest na 20 lat. W tym czasie planuje się przeprowadzić renowację przeszło 5 000 budynków, co spowoduje uratowanie cennego dziedzictwa historycznego i kulturalnego, rozbudowę sektora usług i utworzenie nowych miejsc pracy.

Liberec, Republika Czeska

Proces restrukturyzacji wywołany przez zmianę systemu politycznego ma na celu przybliżenie gospodarki do standardów UE. Finansowany jest przede wszystkim z budżetu państwa i regionu oraz funduszy UE. Jego efektem jest wsparcie udzielone sektorowi MŚP oraz rozwój PPP. Główne problemy to zadłużenie oraz stan finansów publicznych.

Miasto Wrocław, Polska

W ciągu 17 lat miasto zmieniło zarówno swój charakter gospodarczy, jak i wygląd zewnętrzny. Rewitalizacja centrum oraz poszczególnych dzielnic miasta przyciągnęła inwestorów prywatnych. Powstały hotele, restauracje. Otwarta polityka władz miasta, współpraca z miastami partnerskimi, władzami regionu oraz rządem krajowym, współpraca pomiędzy miastem a otaczającymi je gminami zaowocowały lokalizacją nowych gałęzi przemysłu w otoczeniu miasta. Utworzony niedawno Wrocławski Park Technologiczny, uczelnie miasta oraz przemysł stworzyły wiele inicjatyw w zakresie B+R. W tym okresie bezrobocie spadło z 18 % do 6 %, natomiast negatywnym skutkiem rozwoju jest wzrost cen w mieście, np. ceny nieruchomości wzrosły o 400 %.
